

THRÁKOVÉ

Formování thráckého národa v době bronzové:

Ve velké části Sedmihradska, byla od 17. do 13.st. př.n.l. rozšířena kultura wietenberská, nazývaná podle opevněného výšinného sídliště na Wietenbergu u Sighisoary. Inkrustovaná keramika má mezi oblíbenými motivy meandr a spirálu v mnoha různých variantách, které jsou často blízké spirálám z mykénských šachtových hrobů a z Kréty.

Středobalkánská kultura s inkrustovanou keramikou: V JZ Rumunsku, SZ Bulharsku a v přilehlých částech Jugoslávie a Maďarska existovala v době současné s wietenberskou kultura Verbicioara s keramikou bohatě zdobenou rytím a bílou inkrustací a s plochými popelnicovými pohřby bez mohyl. Mezi vzory keramiky této kultury převládá spirála a její deriváty, ale v pozdní fázi je nahrazuje meandr a jiné pravoúhlé vzory. Nacházejí se i stylizované ženské sošky, tzv. zvoncové idoly.

Východní Balkán: Na SV Balkáně po 1/2 2.tis. př.n.l. tam opět pronikají nomádské kultury s daleko jednodušší a primitivnější keramikou. Nová kultura se nazývá Noua. Její nositelé učinily konec nejen kultuře Monteoru v Moldávsku, ale zatlačili i kmeny wietenberské kultury v Sedmihrádsku, i když část starého obyvatelstva se tu zřejmě udržela a spolu s nově příchozími přispěla k etnogenezi pozdějších severních Thráků. Kultura Dosloveni je známa především z rumunské a bulharské Dobrudže. Její nositelé se zabývali zejména chovem dobytka a užívali také jen jednoduchou keramiku.

Počátky železného věku:

Současně s temným věkem nastupuje všude užívání železa na zbraně a nástroje a s nimi železný věk. Výrobu železa rozvinuli ve významnějším měřítku Chetitě od 13.st. př.n.l. První železné nástroje na východním Balkáně patří již 12.st. př.n.l. a do 10.st. se stávají častějšími, ale doba železná v plném slova smyslu, kdy se téměř všechny nástroje a zbraně vyrábějí ze železa, začíná v Thrákii až v 8. či 7.st.př.n.l.

Stěhování do Thrákie a z Thrákie: Thrákie byla tímto řetězcem událostí zasažena méně než jiné země a kulturní kontinuita tu byla jen málokde výrazněji přerušena. Někteří nově příchozí se usadili v JZ cípu Thrákie při Vardaru, kde jejich hl. dokladem je tzv. lužická keramika makedonská, naznačující původ přistěhovalců v SZ části Balkánu. O jiných svědčí rozšíření žlábkované keramiky příbuzné kultuře Gáva, která se předtím rozvíjela ve východním Maďarsku, na JV Slovensku, v SZ Rumunsku a na Zakarpatské Ukrajině, podél Dunaje od jugoslávsko – bulharsko – rumunského pohraničí na východ. V každém případě byly tyto pohyby posledními z oněch, které v podstatě završily thráckou etnogenezi a základní územní rozčlenění thráckých kmenů. Nový nástup nomádských kmenů posunul opět hranici mezi oběma světy dále na západ.

Kultura Thrákie v rané době železné: Typická keramika většiny bulharského území, řecké a turecké Thrákie i rumunské Dobrudže je rytá a zdobená vtačovými kolkami. Starší fáze, kdy ještě rytá výzdoba převládá nad kolkovanou, patří převážně konci 2.tis.př.n.l. Středobulharské skupiny užívaly na nádobách řady šrafovaných trojúhelníků, šachovnice, kosočtverce, různé druhy spirál i další pravoúhlé ornamenty, obvykle v jemnějších provedení. V mladší fázi kolkovaná výzdoba převažuje nad rytou a dekor působí vyspělejší, elegantnější dojmem, stejně jako tvary keramiky, na kterou pak v 8. st.př.n.l. navazuje plně rozvinutá kultura halštatská.

Pohřbívání a svatyně: Pro ranou dobu železnou JV Thrákie jsou charakteristické skříňové hroby z kamenných desek, tzv. dolomeny. Pohřbívalo se v nich od konce 2. tis. až do 6. st.př.n.l. V konstrukci dolmenů lze pozorovat vývoj. Tamější thrácké kmeny někdy mrtvé spalovaly a jindy pohřbívaly kostrově.

Ve východních Rodopech byly vedle mohyl v raném 1. tis. př.n.l. v oblibě také skalní komorové hroby. Jsou známé i horské pevnosti. Tyto pevnosti jsou považovány za skalní útočiště. Na mnoha z nich byly nalezeny skalní rytiny s různými slunečními symboly.

Kimmeriové, počátky řeckého vlivu v Thrákii a thrácké geometrické umění:

Původní vlastní Kimmeriů byla oblast Černomoří. Středisko jejich moci leželo zřejmě v okolí Azovského moře, kde se jejich zbyty udržely ještě dlouho poté, co byli poraženi Skythy. Archeologicky jsou Kimmeriům z pontské oblasti připisovány dvě kultury, starší Černogorovka (asi 900 – 750 př.n.l.) a mladší novočerkaská (asi 750 – 650 př.n.l.), ale ta se někdy už považuje za skythskou. Za vojenské úspěchy vděčili Kimmeriové především svému jezdeckému umění. Jejich jízda neměla tehdy soupeře s výjimkou Skythů, kteří také Kimmerie porazili.

Thrácké geometrické umění: S kimmerským působením souvisejí také tzv. thrácko – kimmerské bronzky, rozšířené od Rumunska, Maďarska až po Československo, J Polsko, Rakousko a Německo. Většinou jde o součásti a ozdoby koňského postroje, které se vyráběly v 8. až 7. st. př.n.l. Většina jich byla nalezena v severním Bulharsku, kde byly zřejmě vyráběny, ale vyskytly se také mezi předměty „ze severního Řecka“. Druhá bronzířská škola téže doby, tzv. makedonských bronzů, které vykazují silné ovlivnění kavkazskými závěskami a amulety, vznikla na území Peónů v severní části Chalkidy. Tuto bronzířskou školu dovedeme datovat přesněji než školu severothráckou: její počátky patří do raného 8.st.př.n.l. a její pozdní fáze do 1.pol. 6.st.př.n.l. Hlavní výrobní středisko zůstalo až do 6.st.př.n.l. v thrácké části východní Makedonie.

Severní a podunajská Thrákie: Kultura Bassarabi začíná okolo r. 800 a končí v 6.st.př.n.l.; navazuje na starší keramický styl této oblasti, zdobený kanelurou a kolkováním. V dekoru bassarabské keramiky, jejíž tvarosloví je blízké raně halštatskému stylu ostatních částí Balkánu, se vyskytují spirály, trojúhelníky, klikatky a jednoduchý meandr. Dekor je obvykle hluboko vřezán či vytlačen do stěny nádoby a inkrustován bílou pastou; vedle tohoto nejatraktivnějšího způsobu zdobení se vyskytuje také žlábkování a kolkování.

Vztahy k Malé Asii a k Řecku: Od 2.pol. 8.st.př.n.l. vznikají první řecké kolonie na pobřeží egejské Thrákie a od pol. 7.st. př.n.l. i na černomořském pobřeží. Řekové i Trákové měli o sobě určitou povědomost..

Thrácká řeč, náboženství a mytologie:

Thráčtina patří k indoevropským jazykům satemové skupiny.

Náboženství a mytologie: Thrákové své báje a náboženská učení písemně nezaznamenávali. Nejdůležitějším zdrojem informací o thráckém náboženství a mytologie jsou řecké prameny. Velká část se týká thráckého podílu na vzniku řeckého náboženství a řecká tradice projevuje k tomuto podílu velkou úctu.

Trákové uctívali mnohá božstva, mezi nejvýznamnější patřili Dionýsos, Areus, Artemida, Apollon a thráčtí králové uctívali hlavně Herma.

Z thrácké mytologie je znám hlavně Orfeus, Zalmoxis, který byl podle Hérodota getský otrok Pythagorův, který po čase učení u svého pána dosáhl svobody, vrátil se ke Getům a skryl se na tři roky do hrobu. Když se vrátil, přesvědčil Gety o nesmrtelnosti duše. Zalmoxidovi byly pak prokazovány božské počty a každých pět let pořádány i lidské oběti. Ve Strabónově verzi byl Zalmoxis getským knězem a rádcem královým, který žil v těžko dostupné jeskyni a pak se stal sám bohem.

Největší thrácká svatyně Velkých bohů se nacházela na ostrově Samothreáké. Jména 3 ze samothráckých bohů jsou odvozena od názvu řeky Axiom. Hl. samothráctí bohové, Kabeirové, byli známi čtyři: Axieros, Axiokersos, Axiokersa a Kadmilos. Autoři mluví o Kabeirech jako o temných bozích. Podle mytologie založil samothráckou svatyni Iasión. Druhý mystický zakladatel mystérií, syrský Kadmia, který se oženil na Samothráce s Harmonií. Nejznámější svatyně jsou např. Anaktoron, hl. Samothrácká svatyně Hieron.

Literatura: BOUZEK, J. 1990: Thrákové, Praha